

Mickey Gjerris udvidede Løgstrups etiske fordring til ikke alene at omfatte relationer mellem mennesker men også til at gælde for vores relation til husdyr. Foto: Marendine Krainert Ladegaard

Bioetiker: Spørgsmålet er, om de negative oplevelser, vi påfører dyret, kan retfærdiggøres

På et møde om ko og kalv-samvær rejste etiker Mickey Gjerris fra Københavns Universitet en række etisk spørgsmål om dyrevelfærd.

- Af [Irene Brandt-Møller](#)
- 14. december 2020, 14:58
- Læsetid: 9 minutter
- [Mark og stald](#)
- [Dyrevelfærd](#), [Kvæg](#), [Mejeri](#)

Hvor længe skal en ko og kalv have sammen før fravæning? Det er et etisk dilemma, der eksisterer i både den konventionelle og økologiske mælkeproduktion,

og det var et af spørgsmålene, da Økologisk Landsforening forleden afholdt et temamøde om velfærden og udfordringerne i mælkeproduktionen på baggrund af erfaringerne fra projektet 'Økologisk ansvar for ko med kalv'.

Ifølge bioetiker hos Københavns Universitet Mickey Gjerris bør man ud fra et etisk synspunkt have et ideal om, hvad der er godt for køerne og kalvene, og så kan man efterfølgende se på kompromisserne, hvis man insisterer på det af hensyn til produktionen.

"Det kan være okay at gå på kompromis, men så er man jo nødt til at vide, hvad det er, man går på kompromis med, og derfor tænker jeg, at den slags idealsystemer er væsentlige at have forsket i. Ligesom det er væsentligt, at man i forskningen husker at tage højde for, at dyrene også er enkeltindivider med forskellige temperamenter, og hvordan man tager højde for det i systemerne," sagde han på videokonferencen om ansvaret for ko med kalv.

Her henviste han desuden til K. E. Løgstrup, der i 1956 udgav bogen: Den etiske fordring:

"Løgstrup siger, at fordringen er tavs. Hvad, der konkret skal gøres, er op til os selv i situationen. Vi må bruge vores viden og vores erfaringer til i situationen at finde ud af, hvad der gavner den anden mest," forklarede Mickey Gjerris og tilføjede:

"Hos Løgstrup er det helt klart mennesket, der er i centrum, men fordringen kan udvides til også at gælde vores forhold til dyr - særligt de dyr, vi holder i fangenskab. Det er jo ret tydeligt, at det er os, der har magten, og så følger der et ansvar med for, hvordan vi bruger denne magt."

Etik

Retfærdiggørelse kræver en analyse og afvejning ifølge bioetiker Mickey Gjerris.

Fordele for mennesker

- Mad
- Sundhed
- Tradition

- Livskvalitet
- Relation til dyr

Ulemper for mennesker

- Sundhed
- Ressourcebrug
- Natur
- Klima

Fordele for dyr

- Eksistens
- Ernæring
- Veterinær pleje
- Beskyttelse mod rovdyr

Ulemper for dyr

- Begrænset levetid
- Begrænset adfærsudfoldelse
- Adskillelse af ko/kalv
- Reduceret til bioreaktor

Fordele og ulemper

Mickey Gjerris lægger vægt på, at hvis vi oversætter fordringen om at bruge sit ansvar til den andens bedste, så kan man - hvis man forholder sig til dét at påføre dyr negative oplevelser - oversætte Løgstrup derhen, at man ikke bør påføre andre følende væsener smerte, lidelse, frustration eller frygt, medmindre det enten er i deres egen interesse, eller at der er en grund til det, som er så vigtig, at den retfærdiggør lidelsen:

"Den fordring mælkeproduktionen taler ind i. Uanset i hvilke systemer, produktionen foregår, så er spørgsmålet, om de negative oplevelser, vi påfører dyret, kan retfærdiggøres af målet med produktionen. For at besvare spørgsmålet skal man gøre sig grundige overvejelser, hvor man afvejer fordele og ulemper for mennesker mod fordele og ulemper for dyrene," sagde Mickey Gjerris.

”

Det kan også være, at man gennem tiderne har valgt at avle på de dyr, der ikke reagerer på adskillelsen, og så har man produceret det, man filosofisk set kan kalde en race af stoikere, der står og lider uden at kunne give udtryk for det.

— Mickey Gjerris, bioetiker ved Københavns Universitet

Han argumenterede for, at banalt set er dyret reduceret til en bioreaktor, hvis velfærd afhænger af, om den passer ind i produktionssystemet. Så længe velfærd og produktion går hånd i hånd, er det uproblematisk. Men i det øjeblik, hvor produktionen går forud for velfærden, bliver dyret pludselig til et objekt i en økonomisk kalkule.

"Der er ikke nogen, der tror, at landmænd er onde: Det er et spørgsmål om, at landmændene vælger at gå på kompromis med dyrenes interesser med hensyn til økonomien. Og der kan man etisk set ikke skjule sig under, at der er dét, forbrugerne vil betale for. Man må stå inde for, hvad man selv gør. Så er det rigtigt, at der er nogle begrænsninger for, hvad man gør med produktionen, afhængig af hvad man kan sælge. Det siger sig selv, men at man vælger at sælge under de vilkår, der kan lade sig gøre for produktionen økonomisk set, er et valg, man selv har truffet," sagde Mickey Gjerris.

Uvidenhed er problematisk

Ifølge Mickey Gjerris er det ens etiske værdier, der afgør, hvilken vægt man tillægger de forskellige fordele og ulemper. Ligesom ens forståelse af velfærdsbegrebet, og hvordan man fortolker viden og ens personlige præferencer har betydning.

"For eksempel tror jeg, at én, der rigtig godt kan lide ost, synes også at køerne har det bedre, end én, der har fravalgt ost," sagde Mickey Gjerris.

Han mener, at lovgivning, forbrugsvalg - til dels - og svar på direkte spørgsmål viser, at forbrugerne er optagede af dyrevelfærd.

"En undersøgelse har vist, at syv ud af ti forbrugere går op i dyrevelfærd, men der er samtidig en manglende viden om, hvordan køerne har det. Faktisk er der jo forbrugere, der faktisk tror, at alle økologiske køer og kalve allerede går sammen. Og der er selvfølgelig problematisk," sagde Mickey Gjerris.

Læs også:

[Adskillelsen af kalv og ko er stadig en udfordring](#)

De fleste er enige om, at dyrevelfærd er vigtigt, men når alle er enige om noget, skyldes det som regel, at begrebet er uklart.

"Og der deler dyrevelfærd skæbne med en række begreber som bæredygtighed, kærlighed og et godt måltid mad. Det er udsat for en begrebserosion, og det kan betyde lige præcis det, vi lægger i det," sagde Mickey Gjerris og fortsatte:

"For eksempel finder man - groft sagt - ofte denne her forståelse af dyrevelfærd hos producenter, dyrlæger m.fl.: Velfærd defineres af dyrets målbare reaktioner på det omgivende miljø. De er fysiologisk, biokemisk og adfærdsmæssigt betinget.

Dyrets biologiske reaktion og til dels mentale oplevelser er i centrum med særligt fokus på smerte og lidelse - dog er positive oplevelser ved at komme mere i fokus."

Læs også:

[Forskere ser på muligheden for senere fravænnning af ko og kalv](#)

Tilsvarende har almindelige mennesker et andet afsæt for forståelsen af dyrevelfærd. Her er der fokus på dyrets mulighed for at udfolde sit artsspecifikke potentiale i en evolutionær kontekst. Dyrets oplevelser, adfærd og naturlighed er i centrum. Dét at være sig selv er også at have det godt. Og i spidssituationer kan artsspecifik adfærd være vigtigere end mentale oplevelser, for eksempel etablering af hierarki, kamp og parring, som alle er meget naturlige oplevelser, men som ikke nødvendigvis giver mentalt gode oplevelser.

Avle sig væk fra problemet

Set fra dyrenes perspektiv handler dyrevelfærd om, i hvor høj grad produktionssystemet er tilpasset deres iboende behov og adfærd - eller sagt med andre ord: I hvor høj grad kan de få lov til at være de væsner, de er.

"Får de mulighed for at have velfærd udover deres produktionsværdi, dræbes de for eksempel, når de ikke længere passer ind i produktionen? Og er der dele af dyrenes

adfærd, som fører til negative, mentale tilstande - for eksempel, når de bliver stressede i forbindelse med adskillelse af ko og kalv, eller er der forhøjet risiko for sygdomme ved at lade dem gå sammen?" spurgte Mickey Gjerris og fortsatte:

Hvad er køerne og kalvenes egne oplevelser af deres egen tilværelse, i forhold til om de bliver adskilt efter 12 timer, 24 timer 14 dage, tre måneder eller efter eget valg, når de selv bryder båndet - eller bryder de det overhovedet? Og så er der alt det andet fra insemination til udeliv - hvorfor kan kvæg egentlig ikke komme udenfor hele tiden?"

Læs også:

[Mange gode effekter af ko-kalv samvær](#)

Mickey Gjerris understregede, at det er meget omdiskuteret, om det er muligt at avle sig væk fra en basal velfærd for dyrene. Hvis man for eksempel gang på gang fjerner kalven fra koen, ville man kunne forvente at se en mindre reaktion på adskillelsen. Og så kunne man sige, at vi genetisk har vænnet dyrene til at blive adskilt.

"Det kan også være, at man gennem tiderne har valgt at avle på de dyr, der ikke reagerer på adskillelsen, og så har man produceret det, man filosofisk set kan kalde

en race af stoikere, der står og lider uden at kunne give udtryk for det. Men man er nødt til at se på hver enkelt adfærd, for at vurdere om egenskaben er gået tabt. Tag for eksempel grisene, som på trods af mange års avlsarbejde, stadig har redebyggeinstinktet intakt. Og er adfærden ikke avlet væk, så bliver dyret frustreret, hvis det ikke kan udfolde det. I andre tilfælde kan det være en adfærd dyret udfolder, hvis muligheden er der, og hvis den ikke er der, så er dyret ligeglad."